

Tillaga
Afgreiðsla

A 1944/UHN
Norræna sjálfbærnefndin

Nefndarálit um þingmannatillögu um sjálfbærari síldarveiðar í Eystrasalti

Norræna sjálfbærnefndin leggur til að Norðurlandaráð beini þeim tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar

að eiga viðræður um takmarkanir á togaraveiðum í Eystrasalti.

að kynna verkefni fyrir Baltic Sea Fisheries Forum um hvernig stuðla megi að sjálfbærum fiskveiðum í framtíðinni með því að takmarka togaraveiðar í Eystrasalti.

Bakgrunnur

Heilbrigð höf byggja á jafnvægi í lífríkinu þar sem dýr og plöntur fá að vinna saman sem sjálfbær heild. Raunveruleikinn er allt annar í Eystrasalti. Þar hefur verið mikið flökt á fiskistofnum. Til dæmis hefur hart verið sótt að þorskstofninum í Eystrasalti um áratugaskeið vegna ofveiði og súrefnislausra hafbotna, þar sem þorskurinn fjölgar sér. Sumarið 2019 skipaði ESB fyrir um neyðarbann við veiðum á öllum þorski í Eystrasalti og er það bann enn í gildi.

Í seinni tíð hefur verið greint frá töluverðri minnkun síldarstofna í ýmsum skýrslum, sérstaklega í miðju Eystrasalti og Botnvík.¹ Þetta hefur haft mikil áhrif á sjávarútveg meðfram þessum ströndum, þar sem margir smábátaveiðimenn hafa neyðst til að hætta veiðum vegna aflabrests.² Sumarið 2022 voruðu sænskir fjölmiðlar einnig við því að Svíar ættu hættu á því að missa sína hefðbundnu súrsíld.

Samkvæmt rannsóknum getur minnkun síldarstofnsins haft gríðarleg áhrif á vistkerfið. Síld er grunnfæða flestra ránfiska á borð við lax, sjóbirting, geddu og þorsk. Minnkun síldarstofnsins getur því leitt til þess sama fyrir ránfiska. Það leiðir svo til þess að hornsíli

¹ <https://www.su.se/stockholms-universitets-ostersjocentrum/webbmagasinet-baltic-eye/fiske/kommissionen-kvotf%C3%B6rslag-blottar-negativ-trend-f%C3%B6r-%C3%B6stersj%C3%B6ns-fiskbest%C3%A5nd-1.594218?open-collapse-boxes=ccbd-l%C3%A4smer>

² <https://www.expressen.se/nyheter/klimat/experten-larmar-snart-slut-pa-sill-och-stromming/>

taka yfir, en þau lifa á smádýrum. Þegar smádýrin hverfa getur ofauðgunarvandamál skapast, sem kæfir meðal annars bólubang.

Ýmsar ástæður liggja að baki minnkun síldarstofnsins, en margt bendir til þess að sífellt vaxandi togaraveiðar séu almennt veigamikil orsök.³ Í ljósi þessa telja haf- og vatnayfirvöld Svíþjóðar áriðandi að banna togaraveiðar skipa sem eru lengri en 24 metra löng á svæðinu milli 4 til 24 sjómílna undan austurströnd Svíþjóðar.⁴

Takmörkun togaraveiða krefst þó samstarfs við önnur ESB-ríki og á vettvangi ESB. Ýmis dæmi eru um að lönd hafi sett takmarkanir innan lagaramma ESB. Svíþjóð og Danmörk vernduðu árið 2009 svæði vegna neyðarástands þorsstofnsins. Togaraveiðar hafa verið bannaðar í Eyrarsundi frá árinu 1933. Þessi dæmi hafa haft víðtæk og jákvæð áhrif á vistkerfi hafsins. Í ljósi þessara dæma um góða reynslu þurfa pólitískar og diplómatarískar viðræður um takmörkun togaraveiða á síld að fara fram á þeim svæðisbundna samstarfsvettvangi fiskveiðistjórnunar í Eystrasalti sem best er til þess fallinn, sem er Baltic Sea Fisheries Forum (BALTFISH). BALTFISH gefur út ráðleggingar fyrir framkvæmdastjórn ESB og ráðins um úrræði til verndunar fiskistofna, margra ára áætlanir, brottkastsáætlanir og önnur svæðisbundin mál á sviði fiskveiða í samræmi við 18. gr. um meginreglur um svæðaskiptingu í sameiginlegri fiskveiðistefnu ESB.

Síldin gegnir mikilvægu hlutverki í fæðukeðjunni því hún er grunnfæða flestra ránfiska og hefur áhrif á fjölda smádýra. Nefndin veitir því athygli að staða síldarstofnsins í Eystrasalti hefur versnað á síðustu árum. Alþjóðahafrannsóknaráðið (ICES) hefur lagt til stöðvun veiða árið 2024 af þeirri ástæðu. Ein af orsökum minnkunar síldarstofnsins eru togaraveiðar á uppsjávarfiskum, að mati sérfræðinga. Slíkar veiðar skila miklum afla á stuttum tíma og litlu svæði.

Við á Norðurlöndum þurfum að gera meira til að hindra löskun vistkerfisins. Vistkerfi og sjávarlíf taka ekki mið af landamærum og þess vegna ætti Norðurlandaráð að gegna mikilvægu hlutverki í fjölþjóðlegu samstarfi um umhverfismál. Í þessu tilfalli snýst þetta um að takmarka með virkum hætti togaraveiðar í eins stórum hluta Eystrasaltsins og mögulegt er.

Sjálfbærar fiskveiðar til langs tíma krefjast góðrar sameiginlegrar stjórnunar og að fiskveiðar fari fram með ábyrgum hætti sem tekur mið af vistkerfinu til langs tíma.

³ <https://www.su.se/stockholm-university-baltic-sea-centre/policy-analysis/policy-briefs-and-fact-sheets/reduce-coastal-trawling-to-protect-the-baltic-herring-1.590918>

⁴ <https://www.havochvatten.se/arkiv/aktuellt/2022-04-01-hav-foreslar-atgarder-for-att-skydda-sillen-i-ostersjon.html>

Sjónarmið nefndarinnar

Nefndin veitir því athygli með miklum áhyggjum að Eystrasaltið á mjög undir högg að sækja vegna mengunar, ofveiða, aukinnar umferðar og versnandi umhverfisaðstæðna og að aukning hefur orðið á losun ýmissa mengandi efna, þar á meðal næringarefna, lífrænna efna og þungamálma, sem hafa alvarlegar neikvæðar afleiðingar í för með sér fyrir umhverfið og lífríki hafsins Þrátt fyrir merki um bættar umhverfisaðstæður á vissum stöðum sýnir nýjasta skýrsla Helcom (Holas II) að engum markmiða aðgerðaáætlunar fyrir Eystrasaltið (The Baltic Sea Action Plan) hefur verið náð.

Starfsemi manna í og umhverfis Eystrasaltið hefur áhrif á ástand umhverfisins um leið og hún er í mörgum tilfellum háð heilbrigði sjávarumhverfisins. Mikil magn næringarefna og mengandi efna, framandi tegundir og fiskveiðar eru þeir þættir sem hafa mest áhrif á líffræðilega fjölbreytni í Eystrasalti. Nefndin vekur athygli á því áætlað er að ofauðgun í Eystrasalti valdi samanlögðu tapi upp á um 3,8-4,4 milljarða evra á ári. Holas II sýnir einnig að ef aðstæður í hafi bætast og staða gróðurs og fiskistofna verður góð er áætlað að íbúar Eystrasaltssvæðisins njóti um 1,8–2,6 milljarða evra ágóða af því á ári hverju. Auk þess er áætlað að núverandi ávinningur af afþreyingu í Eystrasalti sé um 15 milljarðar evra á ári og að núverandi virðisminnkun afþreyingar í kjölfar versnandi umhverfisaðstæðna í hafi sé um 1–2 milljarðar evra á ári.

Botnvörpuveiðar eyðileggja hafbotninn og raska náttúrulífi hafsins. Botnvörpuveiðar hafa mun meiri meðafla í för með sér en aðrar tegundir veiða. Tveimur þriðju hlutum hafbotnsins innan lögsögu Danmerkur í Eystrasalti og 85% af hafbotninum í hluta Danmerkur af Norðursjó hefur verið raskað. Botnvörpuveiðar eiga stóran þátt í því.

Nefndin leggur því áherslu á mikilvægi þess að vinna frekar að aðgerðum sem bæta umhverfisaðstæður og ekki síst að núverandi aðgerðir verði framkvæmdar og framlengdar samkvæmt áætlun. Þess vegna er það tillaga nefndarinnar að komið verði á verkefninu Baltic Sea Fisheries Forum (BALTFISH) um hvernig stuðla megi að sjálfbærum fiskveiðum í framtíðinni með því að takmarka togaraveiðar í Eystrasalti.

Nefndin vekur athygli á því að BALTFISH er sá samstarfsvettvangur sem gefur út ráðleggingar fyrir framkvæmdastjórn ESB og ráðins um úrræði til verndunar fiskistofna, margra ára áætlanir, brottkastsáætlanir og önnur svæðisbundin mál á sviði fiskveiða í samræmi við 18. gr. um meginreglur um svæðaskiptingu í sameiginlegri fiskveiðistefnu ESB.

Nefndin vísar til þingmannaráðstefnu Eystrasaltssvæðisins (BSPC) og starfshóps hennar um loftlagsbreytingar og líffræðilega fjölbreytni, sem hefur það yfirmarkmið að vinna að pólitískum aðgerðum og ráðleggingum varðandi loftlagsbreytingar og líffræðilega fjölbreytni í Eystrasalti. Hópurinn hefur unnið að því að vekja athygli stjórnámálanna á

loftlagsbreytingum og líffræðilegri fjölbreytni og að stuðla að þróun þekkingar og bestu venja innan málefna sviðs hópsins.

Nefndin veur sérstaklega athygli á ályktun frá 32. fundi BSPC (27.–29. ágúst) sem hvetur löndin umhverfis Eystrasaltið til að efla samstarf sitt og aðgerðir undir yfirskriftunum „Regarding strengthening the resilience of maritime ecosystems“ og „Regarding strengthening the resilience of climate and biodiversity“.

Nendin bendir sérstaklega á grein 36 í ályktuninni hvar segir: *„establish and enforce recognisable, legally binding sustainable fishing quotas in the Baltic Sea Region with diversification for species, including regulations on fishing nets or other methods, ensuring that fish stocks remain healthy and sustainable in the long term. All actions should be based on respected, up-to-date research. To prevent population crashes, the aim should be to reduce fishing quotas down to or below scientifically advised thresholds in the Baltic Sea.*

Í umræðunum kom fram að norræn vinstri græn, flokkahópi jafnaðarmanna og flokkahópur miðjumanna styðja tillöguna og geta einnig stutt tillögu norræns frelsis um að fella brott tillöguliðinn þar sem tilmælum er beint til Norrænu ráðherranefndarinnar *að rannsaka áhrif togaraskipa á lífríki hafsins og fiskstofninn í Eystrasalti*. Flokkahópur hægrimanna var á móti tillögunni í heild sinni á þeim grundvelli að málið hafi þegar verið tekið fyrir af BSPC og að ekki væri rétt að leggja fram tillögu sem feli í sér tvíverknað.

Þar með samþykkti nefndin álitid.

Kaupmannahöfn, 5. september 2023

Johan Andersson (S)
Tove Elise Madland (A)
Mats Wiking (S)
Per Husted (S)
Ola Elvestuen (V)
Rebecka Le Moine (MP)
Bella Forsgrén (gröna)
Simon Holmström (HI)

Ásmundur Friðriksson (Sj.)
Heikki Autto (saml)
Lene Westgaard-Halle (H)
Mariane Paviasen (IA)
Marianne Bigum (SF)
Staffan Eklöf (SD)
Himanshu Gulati (FrP)